

PISA - Poliittikkaa vai suhteellisuudentajun puutetta?

(PISA, Programme for International Student Assessment)

Suomen koulutustasosta ja erityisesti peruskoulusta ollaan laajoissa kansalaispiireissä huolissaan. Väheksymättä perusopetuksen ja koko koulutuskentän kiistattomia kehittämistarpeita sekä koulutusmäärärahojen leikkausten vaikutuksia, kiinnitän huomiota viimeisen PISA-tutkimuksen (2018) tuloksien uutisointiin sekä mediassa asiasta käytävään keskusteluun. Eduskuntavaalien alla ”koulutuskatastrofilla” tehtiin aikamoista politiikkaa.

Julkisuudessa käydystä keskustelusta saa kuvan, että peruskoulun taso on laskenut dramaattisesti. Opetus- ja kulttuuriministeriön, Jyväskylän ja Helsingin yliopistojen sekä kansainvälisten tutkimusten erilaisista raporteista ei mainittua kuvaa voi kuitenkaan saada.

Vuoden 2018 PISA-tutkimukseen osallistui 37 OECD-maata ja 42 partnerimaata tai valtioiden sisäistä kaupunkia. Valtamedioissa ja sosiaalisessa mediassa on toistuvasti esitetty - usein graafin muodossa - tuloksia, joiden antama kuva on tieteellisesti kyseenalainen. Kun esimerkiksi graafiin otetaan kokonaistilanteen sijasta vain kymmenen ensimmäistä maata, voidaan luoda kuva Suomen tulosten selkeästä laskusta.

Jos poistamme vuonna 2012 tutkimukseen mukaan otetut Kiinan PSJZ-alueet (Peking, Shanghai, Jiangsu ja Zhejiang) sekä Singaporen (ns. partnerimaita), huomaamme, että Suomen tulokset verrattuna OECD- ja muihin maihin eivät ole dramaattisesti muuttuneet seitsemän PISA-tutkimuksen aikana vuodesta 2000. Suomalaiset 15-vuotiaat peruskoulun oppilaat ovat edelleen maailman kärkeä. Tosin matematiikan tulosten laskusuunnasta ja ko. oppiaineen heikosta suosiosta on kannettava huolta. Mainittujen Kiinan alueiden, kuin myös mm. Singaporen ja Japanin koulujärjestelmät poikkeavat paljon suomalaisesta, pohjoismaalaisesta ja ylipäättään länsieurooppalaisesta kouluajattelusta. Esimerkiksi kalliilla yksityiskouluilla ja valmennuskursseilla on em. maissa jo peruskouluissa merkittävä eriarvoistava rooli. Koulupäivien pituudet ja oppilaiden kokemat paineet ovat paljon korkeampia kuin Suomessa. Kannattaisiko tuloksia verrata toisiin? Suomen verrokkimaat löytyvät meitä sekä pedagogisesti, henkisesti että maantieteellisesti paljon lähempää.

Suomen 15-vuotiaiden nuorten lukutaito (520 pistekeskisarvo) oli 2018 OECD-maiden parhaimmistoa yhdessä Viron (523), Kanadan (520), Irlannin (518) ja Korean (514) kanssa. Luonnontieteissä suomalaisten tulokset olivat vertailussa lähes samaa luokkaa; OECD-maissa sija 3–5 ja koko aineistossa 6–10. Matematiikan tuloksissa on sen sijaan ollut laskeva trendi. Tilastollista merkitsevyyttä käyttäen sijoitus on OECD-maissa 7–13 ja koko aineistossa 12–18.

Tutkimukseen on vuosittain valittu vuoteen 2018 asti satunnaisen otannan perusteella noin 160 koulusta 42 oppilasta. Yksittäisen koulun tulos on riippuvainen otokseen osuvista oppilaista ja koska koulujen pistekeskisarvojen luottamusväli on tyypillisesti ollut 15–20 pistettä suuntaansa, PISA-tutkimus ei sovellu koulujen osaamisen keskinäiseen vertailuun, ei myöskään oppilasarviointiin.

Parhaiten PISA-tutkimus palvelee käytettäessä sen tuloksia muiden tutkimusten rinnalla ja hyödynnettäessä sen tuottamaa vertailutietoa poliittisen päätöksenteon tukena. Esimerkiksi neljän vuoden välein toteutettavaa laajaa TIMSS-tutkimusta (matematiikka ja luonnontieteet), joka koskee neljäs- ja kahdeksaluokkalaisia oppilaita, ei ole näkynyt uutisoinnissa. Vuonna 2019 suomalaiset oppilaat menestyivät 60 maan joukossa edelleen erittäin hyvin. EU komission vuosittaisista raporteista saa myös monipuolista tietoa aiheesta.

Pilke silmäkulmassa kysyn, pitäisikö meidän olla huolissamme tulevasta NATO-yhteistyöstä, kun lähes kaikkien nykyisten NATO-maiden ja myös Ruotsin tulokset ovat edelleen Suomen PISA-tuloksia heikommalla? Eurooppalaisista kontakteistani päätellen esimerkiksi muissa Pohjoismaissa ei olla erityisen huolissaan siitä, että kaikilla mitatuilla osa-alueilla Suomi on kaikkia heitä edellä.

Vuoden 2022 kierroksella toteutettiin Opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta maahanmuuttajataustaisten oppilaiden yliotos. Tällä pyrittiin saamaan maahanmuuttajataustaisten oppilaiden vastauksista riittävän suuri aineisto tilastollisten analyysien ja johtopäätösten tekemiseen. Odotan mielenkiinnolla, miten media tulee joulukuussa 2023 käsittelemään po. tuloksia.

Rankinglistat ovat kansainvälisten tulosten yksi sivutuote. PISA:n metodiset valinnat eivät tähtää maiden paremmuusjärjestyksen määrittämiseen. PISA tutkii paljon muutakin kuin kolmea oppiainetta/oppiaineryhmää. Kun tarkasteltiin elämään tyytyväisyyden yhteyttä osaamiseen, Suomi oli ainoa maa, jossa sekä lukutaito että elämään tyytyväisyys olivat korkealla tasolla.

Yhteistoiminnallista ongelmanratkaisua mittaavassa osiossa vuonna 2015 suomalaiset oppilaat sijoituivat sijoille 3-8. Suomalaisten tuloksista (ka. 534) ainoastaan Singaporen (561) ja Japanin (552) pistemäärät erosivat tilastollisesti merkitsevästi. Suomen kanssa tasaisessa ryhmässä olivat Hongkong (541), Korea (538), Kanada (535), Viro (535), Macao (534), Uusi-Seelanti (533) ja Australia (531). Japanilaisten nuorten pistemäärä oli muita OECD-maita korkeampi.

Suomi oli 2018 ensimmäistä kertaa mukana talousosaamista mittaavassa osiossa. Sijoitus oli toinen heti Viron jälkeen, kolmantena Kanada.

Professori Jarkko Hautamäki toteaa: ”Pelkästään Pisan nojalla ei minkään maan kannata ryhtyä uusimaan omaa koulutuslaitostaan. Siihen tarvitaan omia kansallisia tutkimuksia ja selvityksiä, koska koulu on aina kansallinen kysymys.” Hautamäen mukaan PISA on kuitenkin Suomessa lisännyt kansallista itseymmärrystä ja osoittanut, että peruskoulussa on tehty oikeanlaisia asioita. Suomessa on mm. edelleen OECD:n pienimmät koulujen väliset erot.

Haluammeko Suomeen oleellisesti pitempiä koulupäiviä? Haluammeko luopua suomalaisten hyvin koulutettujen opettajien ja oppilaiden välittömästä vuorovaikutuksesta. Haluammeko paluuta vain opettajajohtoiseen ns. kateederiopetukseen? Ainakaan valtaosa opettajista ja rehtoreista ei sellaista suunnanmuutosta halua. Koulukatastrofipuheilla ei Suomen vastuuntuntoisia ja hyvin koulutettuja opettajia kannusteta tärkeän työnsä kehittämiseen. Ansaitut kesälomat ovat alkaneet. Toivon, että jokainen opettaja ja rehtori kerää voimia sekä elämän että yhteiskunnan tärkeintä työtä varten.

Jukka Ahonen, oppilaitosjohdon kouluttaja ja työnohjaaja

(Entinen rehtori ja luokanopettaja)

Eurooppalaisen koulun johtamisen ja kehittämisen verkoston jäsen vuodesta 1994.

Verkoston puheenjohtaja 2003–2004 ja 2013-2014

Verkoston hallituksen jäsen 2002-2006 ja 2012-2016

jukka.ahonen(a)mestariluokka.fi

+358 50 5919665